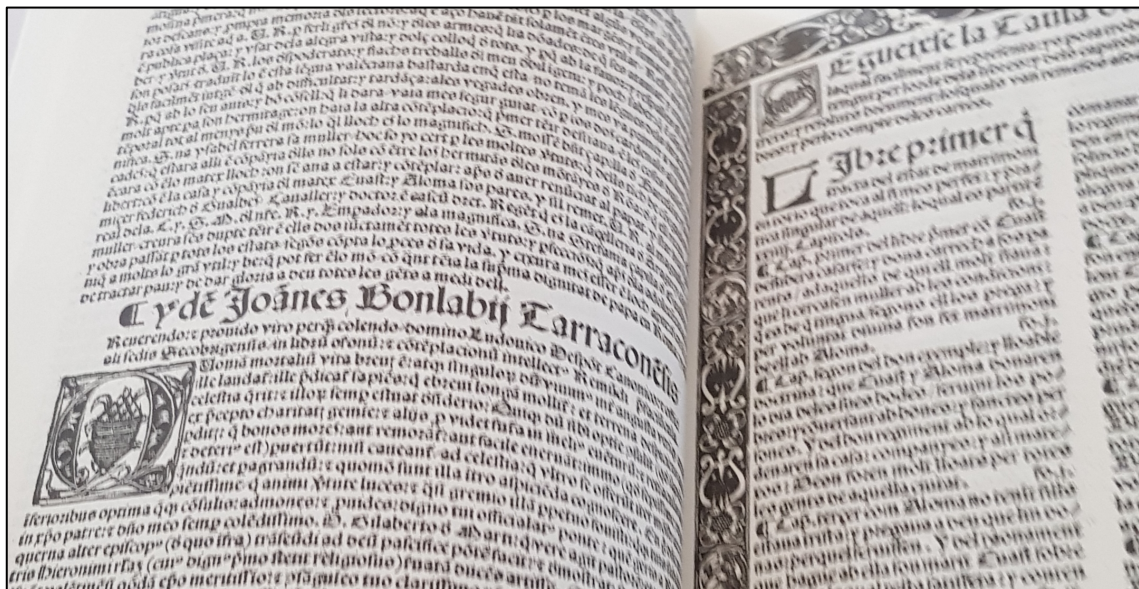

Ressenya a: Ramon Llull. *Blaquerna o Llibre d'Evast e d'Aloma e de Blaquerna son fill*. Edició facsímil. Present.: Joan Matabosch i Soler. Introd.: Pere Villalba i Varneda. Associació de Bibliòfils de Barcelona, 2021. 27 pp. DL B 11748-2021

Ressenyat per: Júlia Butinyà (UNED/RABLB)

El llibre consisteix en l'edició facsímil del *Blaquerna* de Ramon Llull, que ja des de la relligadura, fa gala de l'entitat editora: l'Associació de Bibliòfils de Barcelona, lloc que dona garantia dels llibres que publica. I edició que fa goig de veure des de l'exlibris que figura a la portada i que conté l'essència de la joiosa filosofia lul·liana; pertany al lul·lista que fa la introducció, Pere Villalba.

A la succinta Presentació, Joan Matabosch i Soler, vicepresident de dita Associació, qui explica la troballa¹ que va fer dels fulls malmesos del manuscrit fa una cinquantena d'anys, té el bon acudid de reproduir l'informe tècnic del pressupost per a la restauració, perquè dona detalls dels desperfectes degut a l'atac de larves bibliòfagues, així com raona la conservació de l'original degut a la bona qualitat del paper. Adverteix amb tot que falta la portada i alguns molt pocs fulls. I clou amb la declaració d'una de les utilitats de les associacions de bibliòfils, que es compleix en aquest cas, la de salvar “la vida d'obres importants i estimades quan estan a punt de desaparèixer” (p. 9).

El professor Villalba, a continuació, introduint l'obra, fa una explicació pròpia d'un filòsof-filòleg de Filologia Clàssica, bon coneixedor de Llull, analitzant de manera ordenada, selectiva i resumida els cinc llibres de l'obra. Del I llibre (*De matrimoni*) conclou que Llull fa “una apologia de la vida consagrada a l'Ésser suprem, que centrifuga entorn de la PRIMERA INTENCIÓ de l'univers sencer: tot el que no sigui això no plau al protagonista [Blaquerna], i és així com el seu artifici expressiu esdevé

¹ Sortosament ho va aconseguir salvant-lo de la destrucció en un molí paperer. (M'atreveixo a afegir un detall personal en quant el meu avi -Martirià Butinyà Oller) feia el mateix demanant als moliners que li guardessin el paper vell; així aplegà una bona col·lecció de pergamins, que donà al Museu Arqueològic de Banyoles, salvant, entre altres coses, algunes obres dramàtiques hagiogràfiques (de santa Tecla, sant Julià i santa Basilissa, santa Quitèria), peces que havien circulat de butxaca en butxaca pels pobles catalans i que he anat editant.

un recurs dialèctic d'una gran simplicitat o rusticitat, al servei de la idea artificiosa suprema i, doncs, necessària, la del Bé suprem" (p. 14).

El llibre II (*De religió*, caps. 19-66) comença pel *Llibre de l'orde de les dones*, seguint el passos de Natana, qui -d'acord amb Blaquerna- refusà a la vida matrimonial i qui arribà a ser elegida abadessa. La segona part segueix el procés de Blaquerna, qui es fa monjo d'un monestir on és elegit abat i on escriu el llibre d'*Ave Maria* (op. 21a),² que s'insereix en l'obra (caps. 61-66). S'hi dona rellevància al cap. 64, sobre el "Benedicta tu in mulieribus", on es documentaria el primer martiri documentat sofert per amor a Maria, morint un cristià i un sarraí. I en el 65 es relata una referència històrica entorn del recolzament de Jaume II a la fundació lul·liana de Miramar.

Al llibre III (*Llibre de prelatió*), Blaquerna es fa bisbe per obligació del papa i ordena el bisbat posant en pràctica les benaurances. S'hi ressalta el cap. 76, que deixa testimoni de l'actuació d'un canonge en la taverna, ballant amb els tafurs, per tal de fer-los canviar els costums; fet en què es ressent una tirada del món franciscà. El darrer capítol recull les tesis del moment (de l'Església o sobre la política) a l'estil acadèmic quòdlibet, les quals Blaquerna presentarà a Roma davant del papa i els cardenals.

Al llibre IV (*D'apostòlic estament*, caps. 78-95), Blaquerna és elegit papa, havent expressat prèviament la renúncia. Ací, Lull aplica la seva recta ordenació del món d'acord amb els conceptes del "Gloria in excelsis Deo". Això passa per una revisió de les despeses de l'Església o per la tramesa de procuradors al món cristià a fi de promoure les coses a millorar. Punt rellevant és el relatiu a les creuades, arran de presentar-li -a Blaquerna papa- una lletra del sultà de Babilònia, qui s'estranyava que es pretengués la conquesta de Terra Santa per la força de les armes i no a l'estil de Jesucrist i els apòstols, per predicació i martiri; d'on es dedueix que Déu no volia que els cristians arribessin a posseir-la.³

Si en aquesta reducció extrema dels esdeveniments de l'obra se subratllen els més sensibles per a una sensibilitat actual, també s'està molt atent als enllaços amb les altres obres lul·lianes, sigui internes sigui externes a la mateixa obra. Així, s'assenyala que Lull ací deixa pistes d'estar escrivint el *Llibre d'amic e Amat* (op. 21b) o bé avança aspectes del *Liber de passagio* (op. 52), ordenant la fusió del Temple i de l'Hospital. També es relata la cadena de conversions arran d'un cavaller prevere que vencé deu cavallers sarraïns i provà per raons que la religió catòlica és vera; així com també que hom envià al Gran Ca trenta tàrtars que havien après la nostra llengua i s'havien convertit, els quals li tragueren del seu error, convertint-se moltes gents. Així també, il·lustra la beneficiosa amistat d'un cristià i un jueu, en què remet a l'*Art abreujada d'atropar veritat* (op. 126) per tal d'entendre's. Temes que assenyalen punts neuràlgics de Lull i del seu temps, ja per la unió dels dos grans ordes, que ja intentà Lluís IX de França -com es concreta en les Notes-, o per representar la importància del fet lingüístic i el coneixement de llengües per a l'apostolat o bé per les maneres d'arribar a una entesa mitjançant la raó.

El llibre Vè, *De vida ermitana* (caps. 96-98), relata com, havent ordenat el món apostòlic gràcies als cardenals del "Gloria", Blaquerna renuncia al papat -fet que, com és ben sabut, fou precedent de dos casos històrics- per tal de fer-se ermità i viure en contemplació. El cap. 99 conté la important descripció de la seva inspiració en la mística dels 'sufies', que donà lloc a una de les obres principals de la mística universal: el *Llibre d'amic e Amat* (cap. 100), "un tractat de pensament místic o un escrit de

² Indiquem la numeració corresponent al catàleg de les obres lul·lianes: *Soy de libros trovador. Catálogo y guía a las obras de Raimundo Lulio* de Fernando Domínguez Reboiras, Madrid: Sínderesis, 2018. *Blaquerna* hi figura amb el nº 21.

³ Anècdota que apareix en altres obres de Lull, segons es deixa constància en una nota.

mística raonada”, p. 24; llibre que fa pujar l’enteniment, multiplicant l’efecte afectuós, escrit a fi de multiplicar el fervor dels ermitans.

A continuació se’ns ofereixen un recull de les “metàfores morals” que componen el llibre, notant que Blaquerna el finí a fi de passar a tractar de l’*Art de contemplació* (op. 21c), que figura a les acaballes de l’obra (caps. 101-114).

A la fi del llibre (cap. 115) se’ns explica com un joglar (Joglar de Valor) rep en penitència d’anar pel món explicant els oficis segons les perspectives i criteris narrats al llibre i llegint el *Romanç d’Evast e Blaquerna*.

Pere Villalba en cloure la Introducció (Èxplícit) emmarca la personalitat de Llull en l’aura de la mística, entenent aquesta “com a perversió dels axiomes per entrar en l’objecte secret durant la treva que concedeix als sentits la contemplació fugaç del quàntic *punt transcendent*”, p. 27. Deixa, doncs, de banda la visió del Llull llegendari, donant lloc a “la naixença del viador precís, subtil, difícilment descriptible, inconfutable, immensurable, límpid, engrandidor, immediat, ingent” (p. 27); judici que manifesta l’admiració del seu estudiós, qui, en un darrer paràgraf, va especificant el que s’ha dit de Llull i no ho era; així, no era un predicador sino un interlocutor, no un alquimista ni un utòpic ni un fantàstic, bé que s’autoqualifiqui de foll en aquesta mateixa obra.

En un llenguatge molt planer podríem dir que se’ns presenta com un home que sabé lligar creences i conducta; dit de manera més completa i exacta: “va ser, simplement el qui va veure la ‘idea’ i s’hi va lliurar plenament, fet que l’impulsà a conèixer-se i a conèixer, de manera que arriba a microprocessar els laberints del pensament humà – el *Hardware* i el *Software*- i no s’hi quedà encallat”, p. 27.

S’ha de celebrar l’edició facsimilar⁴ de la primera edició d’aquesta gran obra, la del canonge Joan Bonllavi, de 1521, qui encapçala l’obra amb una epístola proemial.

Cal notar encara que la reproducció del facsimil s’ha fet amb tota pulcritud, de manera que el text resulta llegible, tot i que es compti amb poca familiaritat amb aquest tipus d’escriptura gòtica. En bona lògica, les pàgines no están numerades, tan sols les 27 que precedeixen l’edició, les quals hem comentat una mica. Encara, cal informar que l’obra es pot consultar a la Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes dins el portal Joan Lluís Vives.⁵

Per tant, és un llibre joia, que, si de sempre n’hi ha pocs, actualment amb la reculada del llibre en paper constitueixen autèntiques excepcions. És grat saber que obres com aquesta perduraran no sols com edicions ‘de luxe’, sinó també testimonials del fet cultural que suposa el llibre. I en aquest cas, tant el text com Llull s’ho mereixen.

⁴ N’hi hagué una anterior, en 1975, prologada per Germà Colón.

⁵ Vegi’s la pàgina web: <http://www.lluivives.com/obra-visor/blaquerna-manuscrito--0/html/>